

Секція: Актуальні проблеми соціально-економічного розвитку України на сучасному етапі

Мироненко Дмитро Олександрович

студент кафедри підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

Київського кооперативного інституту бізнесу і права

м. Київ, Україна

УПРАВЛІННЯ КОМЕРЦІЙНИМИ РИЗИКАМИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ЗНИЖЕННЯ НА ТОРГОВЕЛЬНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ

Ризик - це можливе понесення збитку внаслідок заняття комерційною діяльністю.

Управління ризиком - одна з найважливіших областей сучасного управління, пов'язана із специфічною діяльністю менеджерів в умовах невизначеності, складного вибору варіантів управлінських дій. У основі управління підприємством лежить здатність управляти ризиками.

Ризик на ринку визначається непевністю у досягненні результату як наслідку множини малопередбачуваних дій учасників ринку. Ступінь ризику завжди пов'язаний з горизонтом з'ясування досліджуваного економічного процесу і діями, спрямованими на досягнення результату. У підприємця завжди є вибір ризикувати чи ні.

Законодавством встановлено, що комерційна діяльність є ризиковою. Основними характеристиками ризику виступають: ризик наявний завжди на всіх етапах діяльності підприємства; повне усунення ризику неможливе внаслідок причин як суб'єктивною характеру (наприклад, відсутність нової інформації, постійний розвиток ринків та економіки країни в цілому тощо).

Основними причинами, які є джерелом комерційного ризику, виступають: раптові непередбачувані зміни у зовнішньому середовищі, які сталися і впливають на діяльність підприємства (зміна цін, зміна в податковому законодавстві, коливання валютного курсу тощо); зміни

відносин підприємства з його контрагентами (можливість укласти більш вигідний договір, положення або скорочення строку дії договору, більш привабливі умови діяльності, зміна партнерів по бізнесу та ін.), що тягне за собою зміни досягнутих раніше домовленостей або відмови від них; зміни, які відбуваються всередині самого підприємства (невідповідність рівня кваліфікації працівників підприємства запланованим завданням, раптовий вихід з ладу основних виробничих фондів та ін.).

Комерційний ризик виконує в господарській діяльності чотири типи функцій: інноваційну, регулятивну, захисну та аналітичну.

- Інноваційна - виконує стимулюючий пошук нетрадиційних рішень проблем, які постають перед підприємцем.
- Регулятивна функція виступає в двох формах: конструктивна і деструктивна. Конструктивна форма полягає в тому, що здатність ризикувати – один із шляхів успішної діяльності підприємця (подолання бар'єрів, які заважають перспективним нововведенням), деструктивна – полягає в тому, що будь-який ризик може стати руйнівним для діяльності підприємства.
- Захисна функція - знаходить вираження в тому, що коли для підприємця ризик – природній стан, то нормальним повинно бути і терпеливе відношення до невдач. Підприємцям необхідний соціальний захист, правові, економічні гарантії, що стимулюють виправданий ризик.
- Аналітична функція - полягає в необхідності вибору одного з можливих варіантів рішень у зв'язку з чим підприємець аналізує всі можливі альтернативи, вибираючи найбільш рентабельні і найменш ризикові.

Існує декілька підходів до класифікації комерційних ризиків, що спричинено їхньою різноманітністю.

Вчені-економісти розрізняють три види ділового ризику: інфляційний, фінансовий, операційний.

Найбільш повною класифікацією ризиків, що виникають на малому підприємстві, виступає:

- ризик, пов'язаний з господарською діяльністю;
- ризик, пов'язаний з особистістю підприємця (майстерність, необізнаність і т. д.);
- ризик, зумовлений недостатньою інформацією про стан зовнішнього середовища;

Також за сферою виникнення комерційні ризики поділяють на зовнішні (зміни законодавства, інфляційний тиск тощо) та внутрішні (неефективний менеджмент на підприємстві, помилкова маркетингова політика, низька кваліфікованість працівників і т. п.).

За рівнем прийняття рішень виділяють два типи комерційного ризику:

- макроекономічний (глобальний) ризик;
- мікроекономічний (локальний) ризик.

За тривалістю у часі ризики поділяють на короткотермінові (наприклад, транспортний ризик під час перевезень) і постійні (наприклад, недосконала правова система країни або ризики пов'язані з екологічною небезпекою: зсуви, зливи, стихійні лиха).

За безпечністю для існування підприємства комерційні ризики поділяють на виправдані і невиправдані ризики.

Розрізняють також дві групи ризику: динамічний(може зумовити як втрати, так і додаткові доходи) і статичний (зумовлює лише втрати, що спричиняються нанесенням шкоди власності, а також втрат доходу через недієздатність організації).

Класифікація ризиків дозволяє правильно ідентифікувати конкретний ризик, а значить, і управляти ним.

Дії по зниженню комерційного ризику, як правило, проводяться в двох напрямках:

- уникнення появи можливих ризиків;
- зменшення впливу ризику на результати виробничо-фінансової діяльності підприємства.

Перший напрям полягає в намаганні уникнути будь-якого ризику шляхом відмови від якогось виду діяльності, в якому підприємство бере участь.

У другому напрямі застосовується такі методи, як: статистичний (вимагає значного обсягу ретроспективних даних) і експертний (експерти визначають можливі ризики та поділяють їх на групи за вірогідністю настання).

У ринковій економіці поширеним способом зниження ризиків є хеджування. Під хеджуванням розуміють створення зустрічних вимог і зобов'язань.

Внаслідок нестабільності й непередбачуваності сучасної економічної ситуації одним з найважливіших завдань контролінгу в системі превентивних заходів щодо керування ризиками належить їхній профілактиці.

До профілактики ризиків відносять: запобігання господарських ризиків, їх мінімізацію та диверсифікацію.

До основних заходів запобігання ризику відносяться: відмова від господарських операцій, у яких високий рівень ризику; зниження частки в господарському обороті наукових коштів; забезпечення необхідного рівня ліквідності активів.

Мінімізація господарських ризиків включає такі заходи: одержання від покупців певних гарантій (страхування, поручництво і т.п.) при наданні їм споживчого кредиту; продаж товарів при наданні споживчого кредиту чи

лізингу; зменшення переліку форс мажорних обставин у контрактах з контрагентами; використання опціонних угод при біржових операціях.

Таким чином, ризик мінімізується до премії, що покупець сплачує при придбанні права на укладання угоди.

Диверсифікованість господарських ризиків реалізує відомий принцип – «ніколи не тримайте всі яйця в одному кошику». Здійснюється за видами господарської діяльності, за постачальниками товарів, за портфелями цінних паперів, за депозитним портфелем.

Для того, щоб зменшити міру вірогідного ризику й одночасно забезпечити досягнення заданих рівнів рентабельності, необхідно:

- шукати партнерів, які мають у своєму розпорядженні інформацію про ринок і достатні фінансові кошти;
- звертатися до послуг зовнішніх консультантів-експертів, утворювати спеціальний резервний фонд за рахунок частки прибутку для самострахування;

З метою зниження комерційних ризиків слід створювати спільні підприємства із зарубіжними фірмами, об'єднуватися з потужними і передовими вітчизняними компаніями, домагатися державної підтримки та ін.

Для зниження, а відтак і унеможливлення профільно-технологічних ризиків необхідно: здійснювати диверсифікацію виробництва шляхом розширення нових технологій і видів продукції; постійно збирати економічну інформацію про можливих постачальників, зокрема про освоєння нових технологій; купувати акції підприємств-постачальників; створювати страхові резерви основних комплектуючих виробів.

З метою усунення постачальницько-збутових ризиків необхідно:

- здійснювати диверсифікацію постачання; розширювати склад постачальників;
- створювати фінансові резерви;

- створювати страхові запаси найважливіших матеріалів;
- залучати банки, страхові компанії в якості гаранта господарсько-комерційних операцій;
- активно використовувати всі види і форми маркетингу;
- поліпшувати якість продукції;
- прогнозувати динаміку цін та вдосконалювати цінову політику;
- отримувати часткову або повну передоплату та ін.

Отже, сучасний економічний процес в Україні зумовлює необхідність комплексного дослідження та розв'язання проблем підвищення ефективності комерційних зв'язків та комерційного ризику українських підприємств у специфічних умовах розвитку ринкових відносин. Вплив комерційного ризику на результати діяльності підприємства є багаторівневим стохастичним процесом. Тому слід розробити теорію та методологію управління комерційним ризиком, яка б відповідала діяльності підприємства в умовах змінного середовища.

Література

1. Апопій В. С., Мельник І. М. Комерційна діяльність: сучасний зміст і форми. Вісті, 2008.
2. Аналіз, моделювання та управління економічним ризиком: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. За ред. Вітлінський В. В., Верчено П. І. К: 2009.
3. Вітлінський В. В., Наконечний С. І. Ризик у менеджменті. – К. : ТОВ Борисфен. – М, 2007.
4. Вітлінський В. В., Наконечний С. І., Шарапов О. Д. Економічний ризик і методи його вимірювання: Підручник. – К. : ІЗМН, 2007.
5. Ястремський О. І. Моделювання економічного ризику. – К. : Либідь, 2006.